

NORGES HØYESTERETT

Den 7. februar 2020 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Indreberg, Høgetveit Berg og Thyness i

HR-2020-308-U, (sak nr. 19-183949SIV-HRET), sivil sak, anke over kjennelse:

A

B

(Kommuneadvokaten i Oslo
v/advokat Ingolf Skaflem)

mot

C

(advokat Per Kristian Hansen)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder tvangsfullbyrdelse av sivile krav fremmet under straffesak. Den reiser spørsmål om beslagsfrihet for erstatningsutbetaling, jf. dekningsloven § 2-3 tredje ledd.
- (2) Statens innkrevingsentral tok 24. august 2017 utleggspant i 1 304 505 kroner tilhørende C. Beløpet var beslaglagt av Sør-Øst politidistrikt. Tvangsgrunnlaget var erstatningskrav fastsatt ved dom i straffesak.
- (3) C klaget. Statens innkrevingsentral fastholdt avgjørelsen og oversendte klagen til tingretten.
- (4) Rana tingrett avsa 27. mai 2019 kjennelse med slik slutning:
 - «1. **Klagen gis delvis medhold ved at kr. 500 000,- av de midler SI tok utleggspant i 24. august 2017 var beslagsfrie.**
 2. **Sakskostnader tilkjennes ikke.»**
- (5) Statens innkrevingsentral anket på vegne av A og B.
- (6) Hålogaland lagmannsrett avsa 10. oktober 2019 kjennelse med slik slutning:
 - «1. **A og Bs anke over tingrettens kjennelse forkastes.**
 2. **I sakskostnader for lagmannsretten betaler A og B 5 000 – femtusen – kroner til C innen to uker etter at denne kjennelsen er forkynt.**
 3. **Sakskostnader for tingretten tilkjennes ikke.»**

- (7) *A og B* har anket til Høyesterett. Anken gjelder lagmannsrettens saksbehandling og lovtolkning. Det er i korte trekk gjort gjeldende:
- (8) Det er lagt til grunn uriktig forståelse av dekningsloven § 2-3 første ledd bokstav a. Formålet med bestemmelsen er å sikre at husstanden skal kunne fortsette en forsvarlig livsførsel. *C* hadde ikke et aktuelt behov for eiendelene i hjemmet da lageret brant.
- (9) Det er også uriktig lovtolkning når lagmannsretten legger til grunn at det er tilstrekkelig at verdien av utbetalingen er i behold. Kun de konkrete pengene – de samme pengene – som ble overført i forbindelse med forsikringsoppgjøret, er beslagsfrie. Når penger lånes ut, er kravet på tilbakebetaling en fordring på et pengebeløp. Pengene må dessuten ha vært holdt atskilt for å være beslagsfrie etter § 2-3.
- (10) Lagmannsrettens kjennelsesgrunner er dessuten mangelfulle idet det ikke fremgår hvilken bevisvurdering avgjørelsen bygger på når retten etter «en samlet vurdering» anser det sannsynliggjort at erstatningsbeløpet er i behold.
- (11) Lagmannsrettens forståelse av dekningsloven § 2-6 er også feil. Ved vurderingen etter denne bestemmelsen kan det ikke utelukkende ses hen til hensynet til skyldner, slik lagmannsretten har gjort. Hensynet til skadelidte må også vurderes.
- (12) *A og B* har lagt ned slik påstand:
- «1. **Lagmannsrettens kjennelse oppheves.**
 2. ***A og B* tilkjennes sakens omkostninger.»**
- (13) *C* har tatt til motmæle. Det er i korte trekk gjort gjeldende:
- (14) Lagmannsretten har lagt til grunn riktig forståelse av dekningsloven § 2-3. Pengene ble adskilt ved utlån ettersom *C* da hadde en fordring mot låntakeren. Erstatningen er i behold. At lånet ble tilbakebetalt underbygger dette. Et krav om at det må være de samme pengene virker oppkonstruert.
- (15) Det er heller ikke feil lovforståelse når lagmannsretten ved vurderingen etter dekningsloven § 2-6 har ansett det rimelig at *C* i fremtiden kan kjøpe innbo og nødvendig utstyr. Motpartene er to veletablerte menn med økonomi til å låne *C* penger til ren spekulasjon. Det var ikke nødvendig å vurdere deres økonomiske stilling opp mot *Cs*.
- (16) Kjennelsesgrunnene er ikke mangelfulle. Sakens dokumenter må ses under ett, og det må antas at *Cs* forklaring og troverdighet er en del av lagmannsrettens samlede vurdering.
- (17) *C* har lagt ned slik påstand:
- «1. **Anken forkastes.**
 2. ***C* tilkjennes sakens omkostninger.»**
- (18) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at utvalgets kompetanse er begrenset til å prøve lagmannsrettens lovtolkning og saksbehandling, jf. tvisteloven § 30-6.

- (19) Ankeutvalget er kommet til at lagmannsretten har lagt til grunn en uriktig tolkning av dekningsloven § 2-3 første ledd bokstav a jf. tredje ledd. De deler av bestemmelsene som er aktuelle i saken, lyder som følger:

«Beslagsfrihet for personlige eiendeler.

Fordringshaverne har ikke rett til dekning i følgende eiendeler:

a) klær og andre ting til personlig bruk for skyldneren eller dennes husstand samt innbo, utstyr og lignende løsøre som skyldneren trenger i sitt hjem, alt for så vidt verdien av tingene ikke er større enn at det etter forholdene er rimelig å unnta dem;

...

Fordringshaverne har heller ikke rett til dekning i erstatning etter skadeforsikring for eiendeler som omfattes av reglene i første eller annet ledd og som skal skaffes igjen.»

- (20) Lagmannsrettens har i sin kjennelse på side 5 beskrevet de sentrale faktiske forhold og gjort rede for anvendelsen av dekningsloven § 2-3 tredje ledd som følger:

«Det er på det rene at C den 8. september 2015 fikk utbetalt 958 000 kroner fra Sparebank 1 Forsikring. Beløpet ble utbetalt etter at det den 23. juli 2015 oppsto brann i et lager der C oppbevarte klær og annet innbo. Eiendelene ble oppbevart på lageret etter at Cs bolig ble solgt på tvangssalg. C har oppgitt at erstatningsbeløpet ble overført som et midlertidig lån til D i 2015, og at beløpet i sin helhet ble tilbakebetalt i august 2016. Samtidig som lånet ble tilbakebetalt overførte C 340 000 kroner til C som er anført å være godtgjørelse for bistand i forbindelse med et hytteprosjekt.

Lagmannsretten har etter en samlet vurdering kommet til at det er sannsynliggjort at erstatningsbeløpet er i behold og at beløpet inngår i det beløp det ble tatt utlegg i. Lagmannsretten er enig med tingretten i at det forhold at C midlertidig lånte ut pengene til C ikke endrer denne vurderingen. Lagmannsretten viser til at beløpet i sin helhet ble betalt tilbake i 2016, og at verdien av erstatningsutbetalingen dermed er i behold og lar seg identifisere i det beløp som ble tilbakebetalt. Heller ikke det forhold at beløpet ble satt inn på samme konto som de 340 000 kronene som C mottok som godtgjørelse fra C, medfører at det er tvil om at det er tatt utlegg i erstatningsbeløpet.

Etter lagmannsrettens vurdering framstår det som troverdig at C ønsket å vente med å etablere seg til etter at straffesaken var avgjort, og en eventuell soning var gjennomført. I en slik situasjon kan ikke lagmannsretten se at det forhold at det vil gå noe tid fra utbetalingen av forsikringen til innkjøp av nytt innbo skjer medfører at retten til beslagsfrihet faller bort. Lagmannsretten legger til grunn at C har planer om å bruke forsikringspengene til å etablere seg på nytt når han slipper ut fra soning.

Tingretten har etter en skjønnsmessig vurdering kommet til at 500 000 kroner av erstatningsbeløpet utgjør beslagsfrie midler etter dekningsloven § 2-3 første ledd bokstav a). Lagmannsretten er enig i denne vurderingen og kan slutte seg til det tingretten har sagt om dette på side 7 i kjennelsen.»

- (21) Ankeutvalget slutter seg til lagmannsrettens lovtolkning for så vidt gjelder at det ikke uten videre er til hinder for beslagsfrihet for erstatningssummen at den gjaldt klær, innbo mv. som sto på lager, og at det på grunn av Cs personlige situasjon vil ta noe tid før forsikringspengene vil bli anvendt til innkjøp av nye beslagsfrie gjenstander. Hvorvidt midlene i denne saken rent faktisk må antas å ville bli anvendt slik loven forutsetter, beror på en konkret vurdering som Høyesterett ikke kan prøve.

- (22) Derimot er ankeutvalget kommet til at lagmannsretten har tolket loven feil når den har lagt til grunn at beslagsfriheten er i behold selv om forsikringsbeløpet i mellomtiden har vært utlånt til en privatperson.
- (23) Lovens forutsetning for at et erstatningsoppgjør skal omfattes av beslagsfriheten, er at det skal anvendes til gjenanskaffelse av tilsvarende beslagsfrie eiendeler. Den naturlige forutsetning er at dette skal skje mest mulig direkte. Anvendes midlene i en mellomperiode på annet vis, opphører dermed beslagsfriheten.
- (24) Det følger av lovens ordlyd – «erstatning etter skadeforsikring som omfattes av reglene i første eller annet ledd og som skal skaffes igjen» at forsikringsoppgjøret ikke kan anvendes til annet enn gjenanskaffelse av gjenstander som er omfattet av beslagsfriheten.
- (25) Dette må gjelde uansett om det – som i vår sak – av spesielle grunner må ta noen tid før gjenanskaffelse kan finne sted. Selv ved midlertidig anvendelse til andre formål inntre det et brudd på det surrogatsynspunktet som ligger til grunn for bestemmelsen. Når midlene som her investeres, gir det skyldneren både en profittmulighet og en tapsrisiko. Profittmuligheten vil være støtende for tapsutsatte kreditorer, og tapsrisikoen vil bryte med forutsetningen om at erstatningen bare skal dekke utgifter som er nødvendige for å dekke skyldnerens grunnleggende behov.
- (26) Det er i saken vist til at det fremgår av Ot.prp. nr. 27 (1974-75) side 18 at det ikke gjelder noe krav om at forsikringsoppgjøret må være satt inn på en særskilt bankkonto, men at det kan bevises at beløpet virkelig er erstatning for skadeforsikring av beslagsfrie eiendeler. Dette gir imidlertid etter utvalgets oppfatning ikke holdepunkter for at skyldneren midlertidig kan disponere over midlene til andre formål enn det loven forutsetter.
- (27) Utvalget viser her til Andenæs, Konkurs, 3. utgave, 2009 side 100 hvor det heter at «[d]et som anskaffes for forsikringsbeløpet, er bare unntatt fra beslag hvis anskaffelsen omfattes av dekningsloven § 2-3 første eller annet ledd». Utvalget bemerker imidlertid at det ikke er helt klart hva som menes når det samme sted er uttalt at midlene må «holdes atskilt». Slik utvalget ser det, kan det iallfall ikke være til hinder for beslagsfrihet at et forsikringsoppgjør utbetalt til skyldnerens ordinære brukskonto forblir stående såfremt saldo på kontoen til enhver tid overstiger forsikringsbeløpet. En omplassering av midlene som har preg av investering, kan imidlertid ikke godtas.
- (28) Lagmannsrettens avgjørelse må etter dette oppheves.
- (29) A og B har krevd sakskostnader for Høyesterett uten å spesifisere beløpet. Kravet tas til følge, og beløpet settes til 10 000 kroner med tillegg av rettsgebyret på 6 900 kroner, til sammen 16 900 kroner.

S L U T N I N G

1. Lagmannsrettens kjennelse oppheves.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler C til A og B 16 900 – sekstentusennihundre – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av kjennelsen.

Borgar Høgetveit Berg
(sign.)

Hilde Indreberg
(sign.)

Erik Thyness
(sign.)